

ГЕНДЕР ЯК АНТРОПОЦЕНТРИЧНЕ ПОНЯТТЯ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЧНІЙ ПАРАДИГМІ ЗНАНЬ

Коцюба А. А.

*(Сумський державний педагогічний університет
ім. А. С. Макаренка)*

*Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент
Коваленко А. М.*

Останнє десятиліття у мовознавчій науці визначається переходом від лінгвістики структурної до лінгвістики антропологічної, яка розглядає явища мови у тісному зв'язку з людиною, її мисленням та духовно-практичною діяльністю. Мова є центром усієї когнітивної діяльності людини, репрезентантом її когнітивних процесів та здібностей.

Антропоцентризм як особливий принцип дослідження, полягає в тому, що наукові об'єкти вивчаються насамперед згідно з їх роллю для людини, з їх функціями для розвитку людини як особистості. Саме антропоцентризм зумовлює специфічний ракурс сучасних лінгвістичних досліджень.

З позицій антропоцентризму цілком логічним є значне посилення інтересу до гендеру. Цей термін, який виник у соціальних науках, у сучасному мовознавстві означає комплекс соціальних, культурних та психологічних явищ, співвіднесених зі статтю індивіда [1]. Лінгвістичний гендер за своєю суттю – це глибоко антропоцентричне поняття. Як зазначає О. В. Рябов, "якщо стать осмислюється у категоріях "чоловік" та "жінка", то гендер – у термінах "чоловічність" (чоловічі засади) та "жіночність" (жіночі засади)". Тісний зв'язок цих понять був переконливо доведений у багатьох когнітивних дослідженнях, адже категорії пізнання не є завданими природою речей, вони утворюються в процесі осмислення людиною світу та свого місця у цьому світі.

Згідно із зазначеним, передові розробки гуманітарних наук свідчать про наявність гендерної диференціації мислення, світогляду, навіть буття як філософського поняття, що репрезентується в мові.

Виникнення й інтенсивний розвиток гендерних досліджень не є випадковим процесом, адже вони становлять одну із складових нової концепції гуманітарної науки. Докорінні зміни в підході до гендерних досліджень відбулися в 60-х-70-х роках ХХ століття, які були викликані розвитком соціолінгвістики, формуванням постмодерністської теорії пізнання, підйомом феміністського руху [2].

Слушно наголосити, що поняття *гендер* не відразу з'явилося у мовознавчій літературі, цьому сприяло ряд подій і наукових праць із різних наук. Так, на початку ХХ століття з'явилась робота «Стать і характер» (1988), у якій автор вперше виділяв чоловічий і жіночий типи свідомості.

Поняття *гендер* містить сформовані уявлення про систему ролей, відносин і стереотипів поведінки між чоловіками й жінками. Ці уявлення визначаються не біологічними факторами, а соціальним, політичним й економічним контекстами [3]. Якщо стать дається людині природою, то гендер - це суспільно побудоване поняття, його можна розглядати як результат трансформації біологічних категорій жіночої й чоловічої статі в соціальні категорії жінок і чоловіків. Таким чином, гендерний аспект дослідження передбачає врахування складних взаємин, які пов'язані з анатомо-біологічними особливостями жінок і чоловіків і тією соціально-культурною надбудовою, у якій протікає їхня життєдіяльність.

Оскільки гендер є компонентом як колективної, так й індивідуальної свідомості, його необхідно вивчати як когнітивний феномен, що виявляється як у стереотипах, що фіксуються мовою, так і в мовній поведінці індивідів, які усвідомлюють себе, з одного боку, особами певної статі, а з іншого, – відчувають певний тиск аксіологічно забарвлених структур мови, що відбивають колективне бачення гендера.

1. Горошко Е. Гендерная проблематика в языкознании. Введение в гендерные исследования. Ч. 1. Учебное пособие. /Елена Горошко. – Харьков: ХЦГИ, Санкт-Петербург: Алетей, 2001. – 509 с.

2. Кирилина А. В. Освещение святы языка и пола в истории лингвистики / А. В. Кирилина // Теория и методология гендерних исследований. Курс лекций. – М. – 2001. – С. 367–379.
3. Туркіна О. М. Гендерні властивості рекламного дискурсу сучасної німецької мови./ О. М. Туркіна// Гуманітарні науки. – 2008, № 3. – С. 26–32.

Перекладацькі інновації : матеріали III Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 15-16 березня 2013 р. / Ред.кол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова, О.В. Ємельянова та ін. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 26-28.